THE WIZARD/ A WARRIOR'S LIFE, BY FERNANDO MORAIS: METALITERATURE, PARALITERATURE AND FICTIONAL LITERATURE

Larisa-Ileana Casangiu
Assoc. Prof., PhD, "Ovidius" University of Constanţa

Abstract: The relation between social-historical attested truth and fiction, fruit of subjectivity, in the biography of a world-renowned personality is extremely hard to pinpoint, especially if the author of such a creation is not so much a historiographer (yet a journalist!), as a talented fictional writer.
When the biography regards a famous writer, with a life enveloped in esoteric and imbued with experiences which few mortals have undergone (electroshocks, drugs, initiation into Satanism, afterwards into spiritualism etc.), that particular biography has the effect of enhancing the mystery and, by keeping it so, of inviting to reflections, assumptions, meditation and a genuine literary feast.
This is the case of A Warrior's Life, by Fernando Morais, an exquisite book, paradoxically situated at the border of metaliterature, paraliterature and fictional literature, due to the informational content, backed up by testimonies and documents which prove its authenticity, as well as to the pleasure of documentation and the ineffable delight particular to such a high-class artistic product.

Keywords: wizard, document, art, literature, delight.

Încă din dedicaţie[1], aflăm că autorul însuşi îşi etichetează studiul drept o „ştrengărie", adică *poznă, şotie, năzbâtie, farsă*, conform dicţionarelor, greu de afirmat dacă este vizat produsul realizat (biografia) sau tehnica instituirii lui.

Cum avem argumente să identificăm „ştrengăria" şi la nivel formal şi la nivel conţinutistic, încercăm să surprindem o serie de elemente care îi conferă, în opinia noastră, singularitate cărţii *Magul* atât între biografii, cât şi între best-selleruri.

Cele treizeci de capitole structurate şi construite în autentic stil postmodernist, prezintă evenimente din primii 52 de ani ai lui Paulo Coelho, neordonate diacronic, însă îmbinate armonios, astfel încât să satisfacă atât nevoia de cunoaştere a celor absolut nefamiliarizaţi cu opera şi viaţa fenomenală a autorului *Alchimistului*, şi setea de inedit a fanilor, cât şi dorinţa de aventură livrescă a cititorului aflat în căutarea unui „altceva" în fiecare carte pe care o parcurge, dincolo de informaţie, de plăcere nudă, de reţetare ale best-sellerurilor aparent nonficţionale, de ceea ce poate găsi pe Internet, în cărţile protagonistului sau în oferta altor volume biografice.

Cele aproape cca. 550 de pagini de informaţii ale *Magului*[2], prezintă nu doar un traiect existenţial unic (doar până şi viaţa celui mai comun dintre oameni este unică!), ci şi informaţii culturale (turistice, religioase, privind diverse locuri, evenimente şi monumente), elemente iniţiatice[3]/mistice/religioase[4], reflecţii/motive de reflecţii asupra unor probleme sociale,

[1] „Pentru Marina, care mi-a fost parteneră şi la această ştrengărie" – Morais, Fernando, *Magul. Extraordinara viaţă a lui Paulo Coelho autorul* Alchimistului (trad.: Robertina Sfetcu), Ed. Humanitas, Bucureşti, 2011, p. 5
[2] Din cele 572 ale volumului menţionat în *Bibliografie* şi utilizat spre analiză
[3] Spre exemplu, „ritualul paharului", constând într-o ceremonie specială: timp de şase luni, zilnic, la aceeaşi oră, trebuia „să pună pe masă un pahar care nu fusese folosit niciodată, plin cu apă, să deschidă Noul Testament la o pagină oarecare şi să citească cu voce tare un paragraf la-ntâmplare – un verset sau orice altceva - şi imediat apoi să înghită apa. Fragmentul trebuia să fie marcat cu data citirii. În zilele următoare, când deschidea cartea, dacă-i cădea un text citit deja, cel ales pentru

BDD-A23140 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:32 UTC)

umane, individuale, apoi, paradoxuri (de exemplu, susţinerea în două rânduri, a unui guvern care i s-a arătat ostil, succesul său fulminant la public şi insuccesul la critică), dar şi trimiteri la sentimente eclectice faţă de părinţi (când îşi arată făţiş indignarea pentru atitudinea lor, când îi compătimeşte că nu le oferă motive de mulţumire/mândrie în ceea ce-l priveşte), sugestii privind iniţierea superioară a Christinei Oiticica, cea de-a patra soţie a scriitorului, căruia acesta îi dă ascultare considerând-o un fel de *port bonheur* şi cu care are cea mai îndelungată căsnicie (28 ani, în 2008[5]), relaţiile incongruente cu ceilalţi (de la altruiste şi echidistante cu unii, la exploatarea de tip sclavagist a inginerului Antônio Walter Sena Júnior/ Toninho Buda, pe care îl şi plagiază[6], la dependenţa de părerea şi presimţirile soţiei sale[7], şi la supunerea totală faţă de maestrul său, Jean), frământările sociale din ţara sa de baştină, acribia/modestia stilului său de viaţă în condiţiile deţinerii unui capital financiar considerabil de mare[8], diversele medii frecventate de autor şi cu care suntem familiarizaţi, oscilarea între dorinţa înverşunată de a deveni scriitor celebru şi apatie[9]/superficialitate, laşitate şi chiar abandonare de sine legate de adicţia de droguri, de perioada hippiotă, de incapacitatea de a face lucruri măreţe transformată într-o voinţă de fier, mercantilismul său[10], dar şi modestia afişată după obţinerea celebrităţii[11] etc.

Că Paulo Coehlo se anunţa din copilărie atipic, o demonstrează numeroase dovezi, cea mai timpurie datând de la vârsta de trei ani, când, prins de mama sa cu o *ştrengărie*, oferă explicaţia: „- Mami, ştii de ce sunt azi neascultător? Pentru că îngerul meu păzitor nu funcţionează. A lucrat mult şi şi-a consumat bateriile." (op. cit., p. 65). Apoi, „abia trecut de vârsta de cinci ani, era văzut de vecini ca exercitând o influenţă negativă asupra copiilor lor" (op. cit., p. 68). Însă, atunci „când nu sărbătorea vreo ştrengărie, se aşeza pe trotuar, prietenii se strângeau în jurul lui, iar el le spunea poveşti" (ibidem, p. 71). Mai târziu, descoperă cum să se impună în faţa colegilor a căror victimă preferată era: „ştiind lucruri pe care nu le ştia nimeni, citind poveşti pe care nici unul dintre colegii săi nu le ştia" (idem). Totuşi, în calitate de elev, Paulo Coehlo şi-a dezamăgit părinţii, aceştia sperând ca măcar să devină un bun creştin, ceea ce nu avea să se întâmple decât la mult timp după absolvirea şcolii, după multe experienţe de viaţă care, în majoritatea covârşitoare a cazurilor, au fost negative.

Fragmente de jurnal, articole de presă citate, redări ale unor interviuri/înregistrări, fotografii, extrase din fişele medicale/de observaţie de la cinica „Dr. Eires", programe ale unor teatre, adrese/locaţii, nume, cronici literare etc. vin să confere autenticitate scriiturii.

---

lectură trebuia să fie paragraful următor. Dacă şi acesta fusese citit, continua până găsea unul nou, neînsemnat de lecturi anterioare." (ibidem, p. 388)

[4] „Avea nevoie numai de câteva secunde pentru a spune o rugăciune în linişte. Această ceremonie solitară este realizată de trei ori pe zi – la trezire, la ora şase după-amiaza şi la miezul nopţii -, şi este repetată la aterizare şi la decolare, ca şi la plecările cu maşina (în astfel de cazuri, poate fi o cursă rapidă cu taxiul sau o lungă călătorie internaţională)." – op. cit., p. 15

[5] „Pe 22 iunie 1980, într-o duminică înnorată, cei doi au primit sacramentul căsătoriei", op. cit., p. 366

[6] op. cit., pp. 411-413

[7] Spre exemplu, atunci când Paulo Coehlo află că Jorge Amado a murit şi că ar putea candida pe locul rămas vacant în Academia Braziliană de Litere (încurajat de jurnalistul şi academicianul Murilo Melo Filho), a fost de ajuns ca soţia să-i spună că presimte că nu va câştiga, „pentru ca el, «mereu ascultător faţă de Christina», să renunţe la idee." (p. 501)

[8] „de cele mai multe ori, el îşi spală singur şosetele, cămăşile şi lenjeria când e plecat" (op. cit., p. 20); „În ciuda faptului că aveau resurse mai mult decât suficiente pentru o călătorie confortabilă şi fără limitări, Paulo nu era mână largă. A ales Iberia, compania aeriană care avea biletele cele mai ieftine şi care dădea cadou o noapte la hotel în Madrid. Din Spania, cei doi s-au dus la Londra, la începutul lunii decembrie 1981, unde au închiriat cel mai ieftin vehicul posibil, un Citroën 2CV. (ibidem, p. 370)

[9] În jurnalul său, scria în 1981: „*Am început să nu mai dau atenţie la nimic, nici măcar la unul dintre lucrurile care-mi plac mult, banul. /.../ Au început să nu mai intereseze sexul, scrisul, mersul la cinematograf, cititul. Nici măcar plantele pe care atâta vreme le-am cultivat cu multă dragoste şi care acum se usucă, udate sporadic*." – op. cit., p. 369

[10] După ce a scris, la solicitarea fabricantului german Audi, un text de şase mii de caractere, destinat a fi introdus în raportul anual trimis acţionarilor, constatând că a fost recompensat cu ceea ce a cerut glumind – „o maşină" - şi aflând de la o ziaristă braziliană că acest lucru însemna că a fost plătit cu şaisprezece euro pe fiecare literă scrisă, a afirmat: „E foarte bine /…/ fiindcă mi s-a spus că Hemingway primea cinci dolari pe cuvânt."- op. cit., p. 33

[11] „Când a fost întrebat care era motivul unui succes atât de mare, el a răspuns:/ - Este un dar divin." (p. 450)

BDD-A23140 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:32 UTC)

„Lista persoanelor intervievate", cuprinzând o sută de nume, unele menţionate în carte, altele, absente, imprimă biografiei cu caracter memorialist, aspectul de obiectivitate, de scrupulozitate şi trădează dorinţa autorului de a oferi informaţii exacte, bazate pe adevărul atestat social-istoric. Uneori, Fernando Morais rezumă firul epic al cărţilor protagonistului său, arată geneza acestora, reacţii ale criticii şi ale publicului larg, tiraje, procedând ca un adevărat exeget literar, reliefând faptul paradoxal că „armata sa [a lui Paulo Coehlo, n.n.] de cititori şi de admiratori părea să crească în aceeaşi proporţie ca şi a virulenţei criticilor." (op. cit., p. 471).

Deloc de neglijat, pasiunea pentru lectură şi dorinţa de a deveni „un scriitor citit şi respectat în lumea întreagă" (op. cit., p. 46) este explicată într-un articol-pledoarie (pentru cărţi) intitulat sugestiv *De ce îmi plac cărţile* şi publicat, pe când avea paisprezece ani, în revista *Vitória Colegial*: „*Ce reprezintă o carte? O carte reprezintă o comoară culturală inegalabilă. Cartea este cea care ne deschide fereastra spre lume. Prin intermediul cărţii trăim marile aventuri ale lui Don Quixote şi Tarzan ca şi cum noi înşine am fi personajele; râdem de povestioarele amuzante ale lui Don Camilo, suferim aşa cum suferă personajele din alte opere mari ale literaturii universale. Pentru asta îmi plac cărţile, în orele libere. Printr-o carte ne formăm pentru viitor. Învăţăm, doar citindu-le, teorii care au costat sacrificii şi chiar moartea pentru descoperitorii lor. Fiecare carte didactică înseamnă un pas în direcţia viitorului glorios al ţării. Din acest motiv îmi plac cărţile, în orele de studiu. Dar de ce a fost nevoie ca să putem ţine o carte în mână? A fost nevoie de sacrificiul autorilor lor. Câte nopţi albe nu au petrecut, fără să mănânce, uitaţi, luminaţi câteodată doar de flacăra tremurândă a unei lumânări? Şi apoi, exploataţi de editori, au murit uitaţi, uitaţi pe nedrept. Câtă putere de voinţă a altora a fost necesară pentru ei ca să aibă puţină faimă? Pentru aceasta îmi plac cărţile*." (ibidem, p. 97).

În ciuda patimii specifice vârstei şi a unui romantism legat de exploatarea scriitorilor de către editori, articolul poate fi considerat un document manifest care pledează pentru lectură prin elogierea virtuţilor acesteia, reliefând atât empatia cititorului cu personajele, cât şi caracterul formativ al operelor şi beneficiile, pe termen lung, al instruirii şi formării (individuale şi sociale). Idilizarea sacrificiilor autorilor cărţilor, deşi aceste sacrificii nu constituie o constantă sau o condiţie a instituirii scriiturii, poate fi înţeleasă ca element motivaţional pentru cititorul debutant, în special a virtualului consumator de literatură (fie copil, fie adult neexperimentat sau care nu este sedus încă de charisma livrescă). Acest aspect este întărit şi de faptul că „Ministerul Educaţiei din Rio de Janeiro dorea să folosească operele lui Paulo Coehlo ca modalitate de a inculca elevilor obiceiul de a citi" (p. 461). Textul constituie totodată un fragment din crezul artistic al scriitorului cu faimă mondială, care a fost orientat în tot ce a făcut de gândul devenirii sale, sugestivă fiind relatarea lui Fernando Morais privind nefericirea omului superior în căutarea concretizării idealului său: „Avea 300000 de dolari în bancă şi cinci apartamente de la care îi veneau chiriile în mod regulat, era căsătorit şi tocmai îşi primise spada de Maestru, sau de Mag (…), dar tot nu era fericit." (ibidem, p. 419). Când întrevede succesul mult aşteptat, stipulează în contractul de editare o clauză îndrăzneaţă: „*După vânzarea primelor 1000 (o mie) de exemplare, editura va suporta costurile pentru versiunile cărţii în spaniolă şi engleză*" (ibidem, p. 424) şi se implică puternic în promovarea cărţii, împotriva uzanţelor: „*Autorii lăsau originalele la editură şi nu făceau nimic pentru a-şi promova lucrările. Paulo nu numai că apărea în presa scrisă, vorbită şi televizată, ci ţinea şi conferinţe despre carte acolo unde era chemat*." (idem). În plus, împreună cu soţia sa, realizau promovarea „imprimând mici pliante de prezentare pentru Jurnal, pe care chiar ei se ocupau să le distribuie în fiecare seară la cozile de la cinematografe, teatre şi case de spectacole, dând «fluturaşii» din mână-n mână." (p. 425). În jurnalul său, conştient de valoarea Alchimistului, nota: „Opera mea e mai mare decât maniile, cuvintele, sentimentele mele. Pentru ea mă umilesc, păcătuiesc, aştept, disper." (p. 433)

BDD-A23140 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:32 UTC)

Figurile de stil, suspansul, ambiguitatea cultivată, relativizarea activităţii politice, titlurile spectaculoase ale unor capitole[12], redarea frământărilor lăuntrice şi a unor sentimente ale lui Paulo Coelho, fac din *Magul* un volum străbătut de elemente beletristice, capabil să genereze emoţii estetice, nerăbdări, expectaţii, empatii sau antipatii, dar şi plăcere şi chiar desfătare.

Dovezile că scriitorul brazilian a depăşit limitele lumii literare, devenind un adevărat reper sau *brand* capabil să pătrundă în arta culinară, în toponime[13] sau în denominaţia medicală/clinică sunt numeroase. Chiar „sindromul lui Paulo Coelho", denumit astfel după ce „medicul Jesús de Gándara a anunţat, la un congres de psihiatrie din Spania, că există indicii pregnante că pelerinajul spre Santiago de Compostela provoacă riscuri de «manifestări psihotice, halucinaţii, delir şi paranoia»" (p. 527), constituie un argument în acest sens.

Magul lui Fernando Morais se regăseşte citat, pe bună dreptate, printre volumele de dezvoltare personală[14]. Autorul divulgă câteva tehnici de dezvoltare spirituală susceptibile de marea transformare a lui Paulo Coehlo şi de succesul acestuia: pelerinajele, „ritualul paharului", postitul vreme de trei zile, contemplarea zilnică, de-a lungul a câtorva luni, a unui copac, timp de cinci minute, călătoria vreme de o sută douăzeci de zile fără a reveni în vreuna din casele sale sau reiterarea simbolică a Drumului Crucii: „timp de trei luni /…/, Paulo a fost obligat să străbată o oră pe zi, desculţ şi fără cămaşă, hăţişuri dese, cu pieptul şi braţele rănite de spini şi cu tălpile picioarelor zdrobite de pietre" (ibidem, p. 532)

După trei ani de „convieţuire", aşa cum mărturiseşte Fernando Morais, scriitorul brazilian căruia îi alcătuieşte biografia îi apare „unul dintre personajele cele mai ieşite din comun pe care le-am cunoscut" (p. 553). De remarcat aici sunt două aspecte: ineditul situaţiei în care se găseşte jurnalistul obişnuit cu tot felul de personalităţi şi vedete şi cu metehnele acestora, şi faptul că Paulo Coelho, în opinia sa, este un „personaj", nu o persoană, adică, mai degrabă, un *homo fictus*. De aici, am putea deduce că textualizarea (implicit, caracterul beletristic) este recunoscută explicit de autorul volumului *Magul*.

Din această perspectivă, dacă avem în vedere caracterul excepţional al scriitorului textualizat (aflat în circumstanţe excepţionale), îl putem subsuma romantismului (de mult timp apus!), împletit cu realismul, însă, având în vedere fragmentarismul, colajul, textualizarea, elementele specifice diverselor estetici literare, „personajul" este clar postmodernist.

Paulo Coehlo însuşi, într-o scrisoare adresată biograful său afirma: „*pentru acest motiv am acceptat să-mi scrii biografia: ca să pot descoperi şi cealaltă faţă a mea. Iar asta mă face să mă simt mai liber.*" (ibidem, p. 544). De aici, reies posibilităţile de cunoaştere şi autocunoaştere pe care le-ar oferi volumul subiectului analizat, dar şi virtuţi eliberatoare pentru acesta!

Sintetizând, prin discuţia despre literatură, cartea lui Fernando Morais este subsumabilă metaliteraturii; prin situarea marginală faţă de creaţia literară propriu-zisă şi literatura de consum, (fiind o biografie, pe alocuri romanţată şi învăluit în legendă), este paraliteratură, iar prin firul epic fascinant şi o anumită doză de literaritate, este o operă artistică. Aproape că devine irelevant adevărul ştiinţific în căutarea căruia s-a aflat pentru trei

[12] de exemplu: *1. E pasăre? E avion? Nu, e superstarul Paulo Coelho, scriitorul care a vândut până acum peste o sută de milioane de cărţi; 8. Legat de pat, corpul lui Paulo tremură la fiecare rotire a manivelei; încep electroşocurile; 9. După o a treia experienţă cu bărbaţi, Paulo se convinge: nu sunt homosexual; 15. Paulo Coelho nu mai există. Acum e Lumina Eternă (sau Staars), numele magic pe care l-a ales pentru a-l venera pe Satana; 17. Paulo iese din catacombe, jurând să învingă teama prin credinţă şi să biruiască ura prin iubire ; 21. O rază de lumină străluceşte în lagărul de concentrare de la Dachau: Paulo trăieşte prima sa epifanie; 25. Odată cu succesul cărţii Brida, critica iese din ascunziş: începe torturarea publică a lui Paulo Coelho.*

[13] Strada Paulo Coehlo din Santiago

[14] 21 de autori de dezvoltare personală. Paulo Coehlo, Magul din Brazilia - https://florinrosoga.ro/blog/paulo-coelho-viata-cartile/

BDD-A23140 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:32 UTC)

ani autorul *Magului*, atâta vreme cât textul oferit spre lectură este verosimil şi are capacitatea de a ne ţine captivi în actul receptării care conferă nu doar plăcere, ci şi desfătare.

Cartea ilustrează şi constatarea că lectura este automotivantă (valenţă recunoscută, în general, operelor beletristice).

Bibliografie

Morais, Fernando, *Magul. Extraordinara viaţă a lui Paulo Coelho autorul* Alchimistului (trad.: Robertina Sfetcu), Ed. Humanitas, Bucureşti, 2011

Surse web

https://dexonline.ro/definitie/%C8%99treng%C4%83rie (accesat: 22. 12. 2015, h 9.30)
https://florinrosoga.ro/blog/paulo-coelho-viata-cartile/ (accesat: 29. 12. 2015, h 11.15)

BDD-A23140 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:32 UTC)